

Landskap: Skåne. Upptecknat av: Hans Ohlsson
 Härad: Önsjö. Adress: Ask p. Lommarp
 Socken: Ask Berättat av: Elna Ohlsdotters
 Uppteckningsår: 1860 - 1880 Talen Född år 1817 i Ask

Uppteckningen rör Vävning

Allmogens här i Ask sysslade sedan urminnes tid med vävning såsom hushållsarbete för kvinnorna. Städningen var i vardagslag den enklaste som kunde tänkas. Golvets fjädes över noggrant med en mjuk björk kvast, möblerna voro ånkla och för avdammade, servisen den minsta möjliga så att diskningen tog y' lång tid.

Ko antalet var lågt, så att mjölkningen tog y' lång tid. Sedan kunde syslorna samla sig kring spinnrocken och vävstolen. Detta gjorde att bygdens ^{kamrar} ägde stor skicklighet i att spinna ett jämnt garn och sedan därav väva en vacker väv, av det slag och sådana mönster, som under århundraden nedärvts från släkte till släkte.

Här användes såväl lärft som dräll och festskafts,
med såta och vränga d.s.s. sat. och avigrida.

Närmen typer och attas förkommo y. våra kvinnor
använda dem y. Den som varit ute vid skolor och
vårkurser veta vad som menas därmed men därvid nog.

Benämningen lärft (= lared-) användes endast för den
finaste väven festskafts, vävd utav fintäckla blockat-garn,
helst spunnet så fint att den gick åtta armar garn till ett
skalpunds vigt. Lärskarne (= lögarna-) till detta garn skulle vara
övergånna, förvarade på putspinn plats, helst fem år före spin-
ningen. Härav ordstävst: "Du kan gömma till tills det blir silke,
men till tills den blir mul." Det grovre lärftet benämndes
här blangarnsväv och användes ^{av garn} utav affallet som blev då
linlockarne häcklades. De grovre som blevo vid första häck-
tingen på den grova häcklan benämndes blauer (= blaur-).
Affallet vid andra häckningen på den fina häcklan kallades
smablauner (= smaublaur). Garnet av dessa smablauner framställt

utav en skickelig spinnerskas händer, kunde ibland i jämnhet tävla med lockegarnet.

Det äldre finaste lårflät användes till brudlakan och örongott samt till högtidsskjörter och lintyg. ~~Det grovare~~ ^{Det grovare} lårflät kom i två klasser, först det som var vävt av smablåsans garn och sedan det som var vävt utav blångarn och användes till skjörter och lintyg för dagligt bruk samt till lakan.

Larkus användes med tre sköft, hade rät- och avigsida samt användes till underwar samt spammåls söckar och stiftkläder åt pojkarne.

Buldan användes tvåsköfts intämning (= ämnörad=) med varp av blångarn och islag utav garn som spunnits utav skottfallet (afallet vid linets skottning=). Det användes bland andra saker till askfallet, så kallades det lakan varmed bykkanet bekladdes invändigt vid byket innan tvätten nedlades i detsamma och var såadan stordick att den räckte att utbreda ovanpå tvätten i bykkanet. Lös aska som

följde med huten då damma östes över tvätten, stadnade i detta läcke, därav namnet: askepott = duk.

En sådan askepott var den första vävrad, som då unga flickan fick försöka med, kanske redan vid tolv års ålder. Allt var böjan är ju svar och många tårar följdes innan den unga väverskan fick askepotten sitt första vävprov, färdig. Vårst var det när drängarne kommo in i stugan. Då kunde det hända att någon spjuven bland dem kunde säga till henne: jassa du har satt upp till brudtjukan! Lycka till! Detta framkallade den största förtvylelse hos väverskan och varligen inföll hon: att hon skulle nog ha finare brudtjukan! Brudansitt användes även till de grovsta tukanen som togs i bukh om det ifrågakom att bädda till buffare eller vandringsfolk, vilket skedde i uthusen. Svist och rips våndes. Vårskytling brukades då i låget var "ojämmt". Naverstokvar har jag i höit omtalas.

Uttav dräll vävdes i hemmen: höstskäfts dräll, gasögons-
och droppdräll. Till höstskäfts dräll användes alltid av det
finaste lockgarnet. Till övriga dräll användes grovare
lockgarn till varp och småblåsgarn till islag.

Väv med fyra skäp höstkom, kallades här sköfligt. Vävdes
uttav blångarn och användes till lakan och handdukar.

Polstervar ^{tre} ~~var~~ ovandynor och huvudkuddar vävdes alltid
med femskäp. Slogs ~~alltid~~ mycket tätt samman, så att
ätlas blev tät och ingen fjäder gick genom slappast krypa
genom.

Dräll vävdes med tre-ätla och höstskäp, beroend på huru
fin den var och vilka mönster, som skulle framställas.
Dessa slags dräll vävdes vanligen i hemmen under husmodrens
ledning. Namnet damast brukades ej i Åsk.

Önskad höstskäp dräll beställdes sådan väv hos Tre
Holmberg, Ökeröd, hustru till Skogvaktaren Holmberg,
därstädes, eller också hos Ulfar Lissela Simons i Åsk.

Hon var hustru till skräddaren Simon Jonssons Aske och vävaredotter ifrån Barsebäcks herregård. Hon sysslade alltid med vävning och hade vanligen ett par lärningar hemma hos sig. Unge flickor som hade lust att lära sig vävkonsten.

Lissela Simons gick gärna bort till gårdarna och hjälpte husmödrarne med sömning och bindning av deras drälls vävar. Hon var en stor kaffesyster och otaliga voro de "kaffe koppar" som vid sådana tillfällen druckos på bit. Kaffe var på den tiden ej vardags dryck.

Betalning för sådant biträde erlades dels in natura och dels kontant. Någon bestämd taxa fanns ej. Det var att geva efter betrag. Knusset fick moran akta sig för, ty om väven kränglade fick mor Simons trämtes igen. Simonsajan kallades hon för i vardagslag man och man emellan och var okänd för sin särskilt onda tunga, men dugglig var hon i sitt yrke.

Vaunings av dräll för husbehov hade brukats här så långt de äldre hade spott tillbaka. Antagligen utlärt från Knutstorgs och Nås herregårdar. Eriksholm var ju en relativt taget ung herregård. Någon tidpunkt för drällvauningsens början kan ej uppgivas.

Någon vaunads fabrik fanns ej i trakten. Icke heller berättades om att någon sådan funnits i former tiden. Sedan de nödiga hemgifterna till dottrarna och även något till sonerna voro i ordningsställda kunde ^{de hända} att en och annan hinneräcka medtog av "morar", då hon följde med för till marknaderna i Landskrona, Lund och Malmö. Där voro alltid köpare till sådan vara och betalades rätt goda priser därför. Det var vanligtast lärt av de grovare sorterna som såldes. I regel hade ~~en~~ västgötaknallarna sina lager med ifrån Västergötland.

På 1860 och 1870 talet var där en skogvaktareförening i Kongalund. Mor Augusta Persson född Wittgen, som

var skicklig väverska. Hon begagnade så kallad lod-
väv och många unga kvinnor emottogs undervis-
ning i vävkonsten utav henne.

De vävstolar som begagnades här i Åsk voro av vanlig
handvävs ^{stol} konstruktion, såsom tillverkare av sådana
utav fin ^{kvalite} var smickaren Hans Lundberg i Windjölle
på 1830 - 1850 talet och efter honom hans lärjunge smickaren
Andreas Jönsson i Åsk.

I dessa vävstolar vävdes även hel- och halv ylle vävnader
till kläder åt såväl män som kvinnor.

Hellylle vadmål vävdes utav enbart ullgarn. Vår ull
och höst ull fick y sammanslås utav höstullen togs för
sig till varpgarn och vavullen till islagsgarn. Det vävdes
med tvåskott av ofärgat garn och med bredd tvås om
hela vävstolen. Vadmals stampverk fanns i Åkarp-mölla
i Konga socken, men där kunde vadmålet y färgas eller
färdigberedas utan fick därefter sändas till Lundelius i

9.
3835

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Manicholm eller Borg i Lund. På det senare stället kunde det bli riktigt fint klädesberett och överstrunt samt färgat. Svart mörkblått, mörkgrönt, mörkbrunt och åkta högrött till kvinnokjortlar, voro de vanligaste färgerna. I slutet av 1860 talet tillkom Bencks fabrik i Esköv. Detta vadmal användes till såväl mans- som kvinnokläder.

Halvtyll tyg användes även och vävdes med tjocka garn till varp och färgat ullgarn till islag. Det vävdes med två skafte och användes därtill var ull, som gav det mjukaste garnet. Detta tyg prässades vid klädesfabrik.

Till mansbyxor vävdes sadan var med fem skafte attas, liksom bolstervar, så Brett att byxlängden togs tvås öfver vävens bredd.

Här vävdes även ett slags var till kvinnos kläder, som kallades tjocka väcken med limgarn till varp och bomulls garn till islag. Det hade ett glansigt vackert utseende och

kom i bruk på 1850 talet Under Amerikanska inbördes
kriget blev ^{komulls} ~~trav~~ brist och enorma priser på kom-
ulls garn, så att där vävnaden avstodnade men kom
åter i bruk under slutet av 1860 talet.

De övriga omfrågade stättbyggs konstvävnaderna
voro ej ens till namnen kända här i Ask under den tiden.

Västgöta- och Borstäckan köptes av Västgöta smollar
och användes till parastäckan över gästboddarna i sommar-
stugorna och kamrarna

Namnen Vepa vässel och åklade höides ej i Ask
så att jag kan ej ge någon uttydning, över deras betydelse.

Vävböcker och monsterböcker fannos ej men solv-
böcker var olika sorters vävs lösning och bindning
uppskrevos fannos.

Renskrivet och Uppfaterket hösten 1933. av

Olav Ohlsson

Landskap: SkaneUpptecknat av: Mans OhlssonHärad: OnsjoAdress: Ask p. LommarpSocken: AskBerättat av: Elma OlsdotterUppteckningsår: 1840 — 1880 talet Född år 1817 i AskUppteckningen rör "Bordet."Hos Bonden ställets storlek omkring $\frac{1}{4}$ mantar.

På stugubordet användes ej duk alltid, endast under måltiderna. I vardagslag var duken av droppdräll eller gäsogens dräll vävd utav blångarn. I regel räckte den ej längre än där var folk vid bordet. På ett sådant ställe som denna uppteckning rör var stugubordets längd fyra alnar, varför dukens längd därtill var fyra och en halv alm. Den veckades dubbel. Då där ej var besatt med åtande parsover vid hela bordet, så var där ej duk på bordet ^{på större del} än där satt åtande vid detsamma. Folket tillhölls att vara aktsamma med duken så att den kunde vara veckad ut. Ny ren duk togs varje

söndag. Efter skedad måltid togs den ut och skakades
sen fram bordsomlöv och andra maträtter som möjligt
kommit på densamma, varefter den lades i verk tillsammans
rullades ihop och lades ned i bordslådan jämte brödkniven
och kornskedarn. Kniv fick var och en själv hålla sig
med och den bars i fickan. Vid annan mat och med
aften dukades y, när dessa ätos i stugan.

Kom någon främsad, som husbonden bjöd brän-
vin uppå, lades en pyttant - en duk som var av drall -
på översta bordsändan, med en ~~and~~ spets vid bordsändan
en vid vardens sidan och en mitt åt bordet. Smör, söt-
ost, bröd och brännins flaskor och glas ställdes därpå jämte
en kniv, endast ett glas. Husbonden ropade dem till och redan
gästerna efter rang eller ålder, om de voro i öfrigt tillstånd.
En bit bröd skars av kakan smör smets därpå och lite
ost därtill såsom brännins bröd. Endast en supp bjöds
i vardagslag. På fört gästerna gått dukades av utav moran

sjölv och bord skivans stod utan duk.

Vid husförhör och jul lades en förskafts dräll duk
^{över}
~~bordet~~ hela det stora bordet.

Vid bröllop och begravning dukades alla borden för
gästernas ankomst. En huggen husm^{oder}~~man~~ hade vanligen
så många förskafts dräll dukar, att hon kunde duka
tre femtio personer utan att låna duktyg. Skulle gästerna
bli så många, att stallets duktyg ej räckte till lånades
vad som felades utav de närmast anhöriga. Dukar
lades ej ovanpå varandra. Fanns någon huggen skafvs
duk och de voro ej sällsyntheter här i Åsk, lades denna
på själva stugebordet. Vid bordändan ~~stod~~ ^{och denna för} var själva
heders platsen för kyrkoherden samt för jar- och hov-
föräldrarna om dessa levede. Alla borddukar voro vita
här i Åsk och ^{av} hollenne dräll.

Namnet prästula har jag ej hört, vet ej meningen.

På sådant bordställ som jag här upptecknat ifrågakom

och servietter vid annat bord än det förmånliga. Servietterna
voro stora, en alm i fyrkant och av samma slags dräll
som bordsduken. På 1880 talet lades servietter till alla gästerna

På klaffa bordet i sommarstugan, som stod i vardags
lag med nedfädda klaffar, lag ett bordtäckne av ylle,
vävt antligt och vanligen i röd och grön färg.

Markeringen av duktyget skedde antingen med röda
^{strymp} korst~~er~~ namn, eller också vit brodyr. Ung flickan
sydde i regel endast det initialen till sitt dopnamn sedan
när hennes mors namn ^{blev} känt, var det till att sätta
det efternamnet.

Föringsduken var vävd med tis skafft i samma mön-
ster som de vanliga drälls bordsdukanne, men med
rött islag av äkta turkeiskt rött bomulls garn.

Begravningar i flera dagar förekom och så att det var endast
vid bröllop som förning förekom. Den bestod av ett
femfot långt grot kokad så hård att den kunde skäras

Förning

i färingar, kokad öl eller stek av kalv eller höns. Närmast anhöriga hade sockerkaka vid sådana tillfällen och öfriga anhöriga små desertkaker. Allt prydligt upplagt på plåtar i kopparskåp. Porceläns fat brukades ej på den tiden.

Vid besök hos barnsängskvinnor eller annars sjukar, medhöddes såsom förmåning o. k. vatten soppa med russin och smör, avsedd med vin eller bärsaft.

Är i Ask var i någon lång kyrkofärd, så att mat och behöves ej. Resan till Åby marknad räknades såsom en sommarafton och därteföre lagades särskild mat. Säck. Lurkött bröd liknande gulbrödet bakades. Skinka, rökt färskött och rullad kokades samt röst och nyfärsat smör medfördes, något öl byggdes och goda plättar bakades. Fyll medfördes ej.

Vid bröllop frambars förmången av traktören, som kallades kögemästaren. Denne gjorde därvid ett kort anförande, ja skämtsammar desto bättre. Exempelvis: jag var ute

och gick och då fann jag ett jät korkat al. Jag undrar
om ej (hon nämndes namnet på följings medhavare) blivit
av med det samma och jag är säker på att hon blir riktigt
glad om gästerna vill göra gott besked vid ålen. Vi
ska gå supar till den. Det är skola Ronne a a al, så
att den tal inte torkar o.s.v. i den stilen efter vad min
skor ur minnet anför

Skos boarna hade ej långt till åkerställen så att
inga matsäckar behövdes vid arbetet på dem. Vid ho
ställen medfördes matsäck till dagens måltid = andra frukosten.
Första frukosten bestod av en sup samt en bit ost, varken
sötbröd togs efter behov, den bjöds sedan belockar pyra på
morgonen, togs i handen och äts under gåendet till ångs.
marken. Andra frukosten, dagens måltid, äts vid alla tiden
och bestod av smör bröd och rullad av koktött samt sur
mjölk som äts av gemensamt. Dricka medfördes på
en stor träkyl. Denna mat medtogs på morgonen hem-

matordning
under
trösklätten

ifran i en så kallad trarpåse, som fylldes i båda ändar, genom en öppning mitt på ena kanten, efter ifyllningen snurrades den omkring ett par varv och bars av husbondens. Största drängen var drickeligen och största pigan mjölkspamm. Middagsmålet bestod av korngröpsgröt och solmjölk, som bars ut i smaken av moran bitad av någon halv-vuxen ungdom. Skedafönern bestod av stekt fläsk och äggkaka och bars liksom ut i smaken utav moran. Kvällsmåten äts hemma och bestod i regel av surmjölk.

Här i Ask förekom ej bartäcke över bänksten, ~~vid~~ ej heller under densamma vid begravingar.

Högstället var bordåndsbenken och den var ej belagd med någon särskild dyna eller täcke.

Ugnbänken bakom kakelugnen var försedd med bräntor och var belagd med ett yllebäcke och användes under dagen såsom vilplats och om natten, sedan bräntorna avlägsnats, såsom vanligt sängställe.

för familjens yngste medlemmar. Se vidare uppteckning
om "Lången".

Husmoderns stol var alltid försedd med dyna. I äldre
tid var den alltid lös och lades ovanpå armstödsstolens
träsits. Den var vanligen tillverkad med ovarsida av
blått eller grönt ylletyg, vadmal eller verken, på vatten
var utsytt ankla slingorornament i vitt eller gult.
Undersidan var av grov blåningsvår obeklätt. Stoppningen
av möttor eller blånor. Ej mer än att dynans höjlek
var omkring tre tum y mera.

På 1840-talet började armstödsstolarna att tillverkas
utan träsits, med plats för av sadelmakare tillverkad
dyna stoppad med tagel, någon gång med resårer
och ovan till klädd med kalvskinn, slätt berett eller ludet.

Dynan med spund användes vid bäddning till sär-
skild fin framman till att lägga in ett fjäder bolster
uti. Det var vävt utan blick bomullsgarn med tvär-

sänder i rött, blått eller svart och vävt i fem skaplar
ållas.

Åkeddynor brukades av blått vadmal med undersida
av oblekt blångrönsvår eller orkeå med svartat slät
kaluskinne till oöversida och likadant undersida som
vadmalssdynorna. Dessa dynor genomdrögas med starka
snören, som på dynans oöversida förseddes med bousar
av färgat ullgarn, kortklippat. Dessa åkedynor användes
såväl till vagn som slada.

Bruket av bruddyna har jag ej hört omnämnas.

Vagnstäckan användes att röpa kring ben och fötter
vid åkning. I äldre tider voro de rydda av haloryllevår
På 1870-talet började rikligt brudda fjällar ^{brukas} därtill. Vid
samma tid började många husmoder vid sina åkturer
tagga ett av henna rylls virke, eller också av olika färgade
lappar sammansytt täcke, som lades oöfver de vanliga
vagnstäckorna.

Hösten 1933

Alma Ohlsson

Uppmärksamheten för Sängen.

Den äldsta säng jag minnes är min farmors. Hon var född 1790 och hade begagnat samma säng sedan 1812 då hon ingick äktenskap med min farfar Hans Niklasson a. N. 2 Åsk som dog 1833 men min farmor levde till 1879.

Den var vid långsidan försedd med sparlåkan och den utåt stänga vändande gaveln utgjordes av ett skap med hyllor uti och som stängdes med en refflad dörr.

Själva sängen var omkring 2 tre alnar lång, två och en halv alm bred och en alm djup i bäddstället.

I denna lades först ett lager mjukt löshår av havre. Därpå breddes det s.k. ovanvaret, som var av stark källinne väv. Sladdasen brukades y. förin på 1860 talet. Sedan lades sängbotstret därpå. Det var ett källinne-^{och aldrig av min farmor.} var vävt i pennskofts atlas med varp av laggans och blängans islag, svart och ekbarkesgrönt randigt. Sjödern i botstret var ryöfogelbjöden, köpt hos fjöderhandlanden

i staden till huvudgård lades först en kudde av samma slags väv som underväret, stoppad med råghalmsbarkulor därefter lades en kudde av samma slags väv som sangbolsträt, även den med sjöfogelsfjäder och sist en kudde av samma slags väv, men stoppad med gäsfjäder.

Påkanen breddes däröver och var sådan storlek att den kunde säkert stoppas med omkring huvudgårdens och vid sangsidorna, ovanpå den ~~utan~~ myllades i, utan själva ovandynan lades nu ovanpå. Den var med yllevar vävt i femskavts attas och innehöll passelig mängd gäsfjäder. De flesta gårdarna hade gäsavel och samlade därav av efter av fjäder till modig sangtröstning. Den som ej själve hade troft gäss, fick köpa fjäder på de stora gårdarna, som vanligen hade gäsfjäder att sälja. Priset för ren sådan fri från repfjäder var femtis riksdaler till pundet = åtta till tiotvå kilogram. Det var lagom ilagg till två goda ovan dynor. Till ungdommen och tjänstefolket bestods

inga fjäderbolster, utan takanet breddes på huvudgälden
och underväret. Lös halms var underlaget i sängarna.
Madraser kommo ej i bruk förrän på 1870 och 1880 talet.
i dessa sängar. Övartakan användes ej i dessa vardags
sängar förrän på 1890 talet. Då avlöstes även fjäder dynor
och ersattes med filtår och ett tunnt fjäder bolster lades
ovanpå halmsmadrasen. Under kalla vintrar lade
drängarne bästäckarna ovanpå sina sängar. Bäddarne
voro avsedda för två parsoner. Tjänstefolket tog i oreda rum
Filtarna vävdes i hemmet vid den tiden och bereddes
hos Lundelius i Mariestholm eller Renck i Ebbö. Fabriks
filtarne voro ännu ej komma i bruk. Faraveln gav den
tiden riktigt med ull. Skinnfältar användes ej såsom
sängkläder. Skinnfältar voro alltid överkladda med tyg
vanligen mollekinne, det tyget är lättast att hålla rent.
Sticktäckien användes vid bäddning till gäster redan
på 1850 talet, men kommo i vardagligt bruk först

samtidigt med fjellarna på 1890 talet.

Fjell sticklaken användes tunn bomullstyg någon gång hemvävt varken stoppningen var i regel vodd. Någon gång i äldre tid ull och blånad.

Huvuddyna - orngott - användes ej i vardagslag. Den var av finare lätvt än lakeasen och stoppades helst med fin ankebjöd. Orngotten hade ett var av femskofts ållas under ^{långt} på vilket det vita tyget drogs över. Vid den ena sidan var det sytt med halssom. Det bands om kudden med band. Någon ting benämning såsom spissedyna eller spissunga har ej funnits här.

I från början av slaj användes ovandynan med tunne vadd i stället för sadana med yllevar vilka åter togs i bruk när höst kylan inställde sig.

Luffare fingo inga andra sängkläder än hästtacken. Vill gäster vaddades med fjellar och sticklaken. Sängband var anbragt i lofet över husbondefolkets säng.

Det tillverkades av ett kamptåg = rep, i passelig längd. Detta överkläddes med vackert färgad silke eller bomullstyg, försedd i den övre änden med en skinnstropp att fästa i en uti toflet stadigt fastgjord snärta, delades i den nedre änden i två delar som fastgjordes i ett likaledes övertäckt band tag av tråd. Två eller tre prygliga garn bouar voro anbragda på sängbandet. Sängband, överflätade i rutor med vitt och rött ^{bokbommar} söppan.

För friska, sjuka och gamla uppvärmdes sängen med varmt vatten, som göts på kamflaskor av Höganas gods, ^{vilket} såhelt kokades och bades i sängen mellan halmen och underan.

Spartakaret vid min förmors säng var i tredelar. Överst koppar, en halv aln = tre decimeter = bred och veckad i lika stora delar, den var fastgjord uti en list som var fast längsät toflet. Sedan var själva spartakaret delat i två delar som voro under och bakom koppar fästade vid ett längsät toflet löpande starkt snöre, med band oglov så att de kunde föras fram och tröskas. Oglova kallades oglov

I vardagslag voro förtätarna av röd och blå rutig, två
skapts bomulls-väv. Vid jul och gilles tillfällen utbytades
dessa emot sadana av rött med på tryckta blommor (gåsda).

Två vänings sängar fannas ej i väningsstugan. De brukades
endast i tjänstefolkets rum på herregårdar och större
ställen. Sadana var här i Ask. Kachelugns bänken och
de soffor i daglig stugan, som användes såsom sovställen,
vor alla försedda med brädbord, som lades över den fjärdige
bädden och vid liggdags lyftades av densamma.

Husbondsfolkets säng bäddades fjärdig om morgonen
och överbeddes med ett vackert stjärntäcke av lätvt med
ivävt stjärn mönster av rött och grönt ylle-garn. Hos mindre
bemedlade och i torpstugorna var detta täcke utav mörkt
rutigt bomullstyg. Fjädern i kuddar och ovan dynor var
på sadana ställen av samma bekkaffentvätt och i mindre
mängd än på de burgnare ställena. När sträng kyla
vinter tiden kom, lades vardagskläderna ovanpå bädden

vid söndags. Dessa voro då något uppvärmda ~~de~~ skulle vid uppstigningen påtagas i den mängd gång dragiga och kalla stigar.

Sländre bemädlade och husman hade ej sportakars kring dāres sänger. Båddningsstället var dock lika hos alla på landsbygden, & såväl hos hemmansbögar som husman och hade antagligen brukats under hundraårl av. Min far hade att hennes föräldras säng i Kolmas noregård i Röstänge socken var likadan som farrens säng och ~~den~~ hade anskaffats på 1750 talet. Det var endast godheten och bekvämligheten av sängkläderna, som var olika beroende på förmögenhets villkoren. Under vintern 1868 besökte jag ofta de i ekonomiskt hänseende sämst förtädda familjerna inom Åsks socken och upptäckte därvid att hos de flesta av dessa familjer fanns det sängkläder endast i föräldras säng. I det andra bäddstället tog endast en del gamla rockar och någon gång ett par korta trasor.

här benämnda "kallar." De hade antagligen y' använt
att trampa på. Det sistfödda barnet lag hos föräldrarna. De
andra, vanligen en tre à fyra stycken, sovo i en klunga
under de gamla rockarna och kallarna. den andra våddan

Vid hemkomsten omtalade jag mina iakttagelser för
mina systrar. Mor framhöll då huru hörd till förtiga
hade och förhöll oss, att vi i skolan alltid skulle vara
vänliga emot dem och dela vår medhavda mat med
sådana som många gånger endast hade torrt brödet
med såsom skolmat. Mor sade: att ett vänligt ord alltid
kändes gott för dem, som i de flesta fall fingo smaka.

Björnarps: Konga socken var den enda gård på
orten som beboddes av s.k. härskap. Där hade bott
en advokatfiskal Tullgren och nu bodde där under
mitten av adertonhundratalet ett härskap Palm.

I ekonomiskt hänseende gick det bakut för dem så
att allt såväl gård som löse utsåldes på böjor av.

3835

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

1890 talet David såldes ett gammalt stickläsche vars
ovansida var av grönt siden och under sidan av bellinne
fint lät, vadden var särskilt fint jag köpte det sam-
ma såsom krusstet, ty sidenet var så förlegat att det
brast sönder över allt, och lätet var y' till att använda
jag hade y' hört att min slor omtalat att siden lätet
funnits hos vare Kyrkostunden men väl på Trollstaden
och Knutstorp stolt.

Gäst sängen, som stod i sammanskytan eller ock i
kammaren där utän för var alltid en s.k. utdrags-
säng med liggplats för två. Den stod sammanskytan
och uppbaddad, det vill säga att vad dynen kuddar
och laken som ålgen till en badd lags ordnade i
lag uti sängen och det hela var över brett med ett
laken av bomulls tyg, vitt eller ljusvitt och vävt alla sköf-
ligt, men y' i drall mönster utan i andra figurer.
Någon användning av sänghäst förekom y'.

Väggar och Tak.

Någon vävd tak- eller väggbeklädnad brukades ej i Aske. Klene väggarna hade vid uppförningen blivit nödorvägt slätade med det därvid använde skurv- eller slätbrättet och när de hunnit torka överstrukt med handslagen ^{kalk} vitken skulle vara så väl slagen att den y ^{satt} ^{sitt} ifrån sig. Sådan kalkning förnyades varje år i god tid ~~före~~ ^{söu} julhögtiden.

I hus med plankväggar, var dessa beklädda in-
vändigt med spantade bräder, som var fasta ~~af~~ ⁱ rikt-
ningen från taket till golvet. Dessa väggar skrudades vid
högtiden och gyllas tillfällen med skurvviskor av halm
och sand eller grus. Vid begravningar överdrogs alla bän-
kar, stolar och soffornas bräder med vit lätts väv.
Bordpall förkom ej. Inte heller bordspall.

Handkladen eller handdukar hade sin plats på
ankarsandan vid kakelugnen. Ankaret var benämningen

på den grova ekbalk, varpå den öppna skovitenens
ena sida vilade och i regel räckte genom vaggan in
i dagligstugan, så att ett par starka spikar kunde
fastslås där varpå handdukarna upphängdes. Där var
i regel två. En grovre avsedd för händerna och en finare
avsedd för ~~ansikte~~ ^{ansikte}, hals och bröst. Handdukarna användes
gemensamt av familjemedlemmarna. I drängkammaren
hangde på vaggan vid dörren handdukar för drängarnes
behov. Likaså i köket vilka användes av pigorna. Hand-
dukarna voro av droppdrähts väv med en längd av fem-
kvartar = sjutiofem centimeter och en halv alns bredd =
trettio centimeter. Till gäster framtogos finare handdukar
av diell i regel tio skotts med åtta ränder i längd-
riktningen och bård vid ändarna. Parod handduk
var ännu ej bruklig.

Parod handduk brukades ej i hemmet. De användes
endast att bära kistan med vid begravningar. Van-

ligen användes därtill två stycken. I mitt hem voro vi sju syskon och var stor vände oss vardera ett par sådana "tikhandkläde". Av dessa berättades tre husmansfamiljer och andra som saknade sådana, vid begravningsförelämn.

Fönstergardiner

företkom sig förän på 1860 talet uti allmoges hem. Då började en och annan att ovanför sovmarsstugans och kamrarnes fönster upphänga sådana i kappform, antingen raka vador och då något vukade eller och till klippt i rundad form. I daglig stugan kom de sig i bruk förän på 1890 talet, då lagggardiner började att användas.

Dem som bodde i hus som lög utmed allmoges väg hade sandiga vädda förhäng som upphängdes framför fönstern om kvällarne då hus ländes.

I slutet av 1860 talet kom här i bruk ett slags span-

gardiner av stora runda träspjolar, som såldes av kring-
vandrande smålandsfolk. Dessa ställdes i fönstren
och hindrade "insigten" uti rummet, men kommo snart
i bruk. Samtidigt började målade ullgardiner
att föras i marknaden av lanthandlarna. Tygget
till gardinerna köptes i staderna.

Gotamatta

brukades i förtid på 1870 talet uti sommarstuga och
kammare, då golvsurning börjades uti dessa rum.
Förinnan hade golven i dessa rum omsorgfullt repts
med mjuka björkris tvastar samt vid högtidliga tillfällen
bestrots med fin vit spöand och ginspot emis.

Städningen i daglig stugan utfördes ännu på sam-
ma sätt som förut under arhundraden. På 1880 och
1890 talet kom skurningen av dessa rum allmänt
i bruk och samtidigt kom bruket av trasmatton,
vilka ännu förkommo icke i hushålls väv.

vanligen tvärandiga. Under de senare åren ha de kvinnliga ungdomarna från folkskolorna hemfört ökad insigt i vävkonsten som ytteligen utvecklats genom anordnade vävkurser, så att nu får man se golvmattor med invädda geometriska figurer och med inplotkningar.

Om köp och gåvor.

På vår ort brukades ej att giva textilier såsom fästmö. eller brudgåvor. Dessa gåvor skulle helst vara av silver eller äkta porcelän.

Hemgiften utav textilier skulle utav den unga kvinnan ej så till lagom mängd vara färdig vid tjugo års åldern.

Ett lagom förråd ansågs vara: fyra stugubords (se bordet) dukar av tio skofts pinkäcklings dräll, fyra sådana av gårdens dräll grovträcklings, sex mindre dukar av tio skofts pinkäcklings dräll och lika många sådana av

gasogons dräll. Fyra stycken förmings pyrkanten vävde
som tio skofts dräll, med warp av finhäcklings garn och
islag av turkiakt rött bomullsgarn. Ett dussin servietter
av tio skofts finhäcklingsdräll. Lite många handdukar
av samma slags dräll, långgrandiga med bård. Två dussin
vanliga handdukar av droppdräll eller gasogonsdräll
grovhäckling. Två dussin kökshanddukar av blängarns
läjft. Ett par brudlakan av finhäcklings läjft, med
tillsörande två orongott av samma slags väv, med
halsommad eller virkad mellanstycks på ovanlakan
och orongott och namn belst i vit brodyr. Horses
styngs namn i rött kunde också gå an. Sex stycken
läjfts lakan grovhäcklad och tolv stycken lakan
i blängarns läjft, till dessa lakan hörde inga
orongott. Alla sängar hos allmogem bäddades så-
som två mans sängar.

Alla dynevar voro vävda i femskofts attas

Bruddnings^{dynor} var vit med högröda sänder. Se andra
ovan dynor borde vara med i en lagom hemgift.

Fyra st. bolster med var av linne, varpen utav
grobbäcklat garn och islaget utav blångarn. Vävda
långrandiga i svart och ekbarkesgrått. Se stycken linne
vars-sommar ovan dynor borde även medfölja.
Se långkuddar till varje bädd samt två små
kuddar till orongotten samt fyra indervar av
linneblångarns väv. Det var en lagom hemgift
till varje dotter ifrån ett fjerdingshemman.

Skulle tjugu skofte dukar ifråga komma, vävdes
sådana under 1830. 1840. 1850 talen utav Fru Holmberg,
hustru till skogvaktare Holmberg vid Ökeröd under
Frolleholms gods. Även utav mor Lissela Simons,
hustru till skräddaren ^{Simons} Simons. Ask by. Senare
senare gick även omkring ^{hå gärdarne} och bitrade med sömning
och bindning utav Froskofte drällt. Hon var outhärlig

24

3835

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

hjälperska för morarna, vid alla deras vävnads-
besök och de voro många för den mor som hade några
döttrar att utrusta med hemgift. På snart en väv
krånglade var det till ^{allt} sända bud efter Lissela Simons
~~som snart~~ ställde ~~den~~ i ordning igen. På 1860 och 1870 talen
tillkom mor Augusta Persson i Konga lund, född Wittgren,
hustru till skogvaktaren J. Persson därtillades dessa
två sistnämnda vävde speciellt sängtäcken, dels i
stjärnmonster och dels av bomulls garn med alla skap.
Sådan hemgift fick ej köpas utan tillverkades i hemmen.
Väverskarna fingo sin ersättning dels i natura och
dels kontant. Någon bestämd taxa har jag ej hört

Förvaring

av linnevarorna skedde på hyllor i skåp och yllevars
dynor murlades i kistor. Skot mal användes malört-
artemesia absinthium. Duföring skedde i juni månad

Pensknivet

Hästen 1933

av

Ståns Ohlsson